

FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN: HOPP FERENC GYŰJTEMÉNYE

Villa Buytensorg, Andrásy-út 103.— A hollandus térkihasználással épült barátságos ház előtt virágoskert, vörös és sárga tulipánokkal. A gyepen egy-egy félignyitott óriási kagyló ragyogtatja fehér belsejét. Mellettük idegen

formák, szürke kőfaragások, kontemplatív Buddhák, kínai templomi lámpások, pagodák éreztetik az idegennel, hogy a ház lakója nem vonható egy kalap alá a szomszédokkal.

A ház mögött, a kert mélyében, újabb poétikus benyomások várnak ránk. A kőoroszlánoktól őrzött kínai kapun áthaladva, művészi érzékkel nőni hagyott bozót és folyondárok közé jutunk. Hangulatuk szárnyat ad képzeletünknek. Átrepít azokba a régiókba, amelyekben a távol Kelet művészei mozogtak, mikor költői lendületüknek, romantikus kedélyüknek megfelelő környezetet kerestek. A középben a hangulat bensőségét fokozó vízfűtők; fölötté kis japán fahíd. Az egyik sarokban indus kápolna; benne a keresztbevett lábakkal ülő Buddha. A másikban egyszerű faoszlopokon nyugvó nádfedeles japán pavillon.

A köröskörül meredező házak értelmetlenül nézik az előkelő magabavonulás parányi birodalmát és elfojtással fenyegetik az idegenből jött s egyéni jellegét makacsul őrző szellemet.

A ház gazdája azonban irgylésre méltó erővel áll velük szemben, amint egyáltalában hajlíthatatlan egyéniségéhez illő módon néz farkasszemet társadalmi és kulturális életünk visszasságáival.

Hopp Ferenc igazi független úr. Nem amolyan másokat kizsákmányoló és politikai vagy gazdasági érdekszövetségek egyensúlyán élő hatalom, hanem valóságos életművész, akihez nem csapnak föl közéletünk zavaros hullámai. Nálunk szokatlan erényei olyan magasságig vezették, amilyenek csak kivételes lelki kultúra élhet meg egyedül, a saját erejére utalva. A mi szegény (a szó legdrasztikusabb értelmében szegény) Magyarországonkon párját ritkítja az ilyen jelenléte és ennél fogva különös figyelmet érdemel.

Hopp Ferenc körülutazta már néhányszor a világot. Nem egyszerűen szórakozásból, de mindig igényt tartva a saját legbensőbb vágyainak megfelelő élvezetekre. Mikor e sorokat írom, a nyolcvan éven felüli öreg úr ismét úton van. Mielőtt elindult, a derűs életbölcesség meggyőzően közvetlen hangján bizonyította, hogy a magafajta koros embernek különösen jól fog

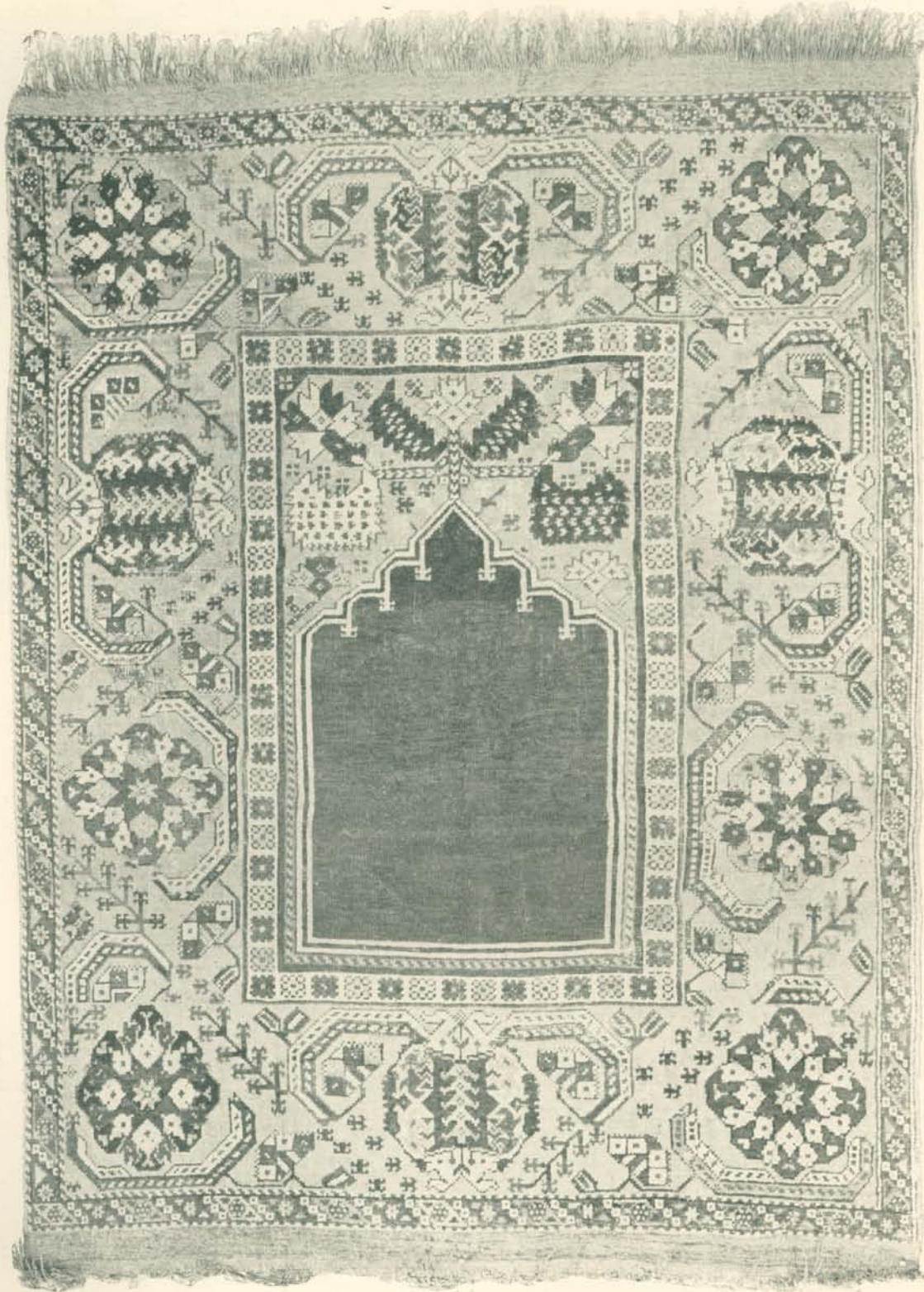
esni egy földkörüli utazás. Az élet meghosszabbítása várható tőle. A fölemelő érzést keltő izgalmak hosszas egymásutánja felvillanyozza, megacélozza a szervezetet. Hopp Ferenc bizonyára nagyon jól tudja, milyen joggal mondja ezt, mikor erejének érzetében így beszél.

Utazásainak látható eredménye egy nagyon gazdag, sok ezer tárgyból álló gyűjtemény, melynek anyagát Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália szolgáltatta. E gyűjtemény nemzeti kulturánk szempontjából különösen fontos. Megbecsülni való már csak abból az egyszerű nemzetgazdasági szempontból is, hogy tulajdonosa az egész anyagot három nagy állami gyűjteménynek, a szépművészeti, iparművészeti és néprajzi múzeumnak szánta. Különös méltánylásra tarthat még számot azért is, mert feltűnően kevés mecénás él Magyarországon, akit teljesen önzetlen műbarátnak nevezhetnénk, aki műtárgyaiban nem a forgalmi, hanem a tiszta művészeti értéket mérlegeli és gyűjteményétől nem vagyonának s aktív egyéni súlyának növekedését várja, hanem egyszerűen a művészet iránti szeretetből, szenvedélyből gyűjt.

Legjobban örülhetünk azonban a gyűjteménynek és legtöbbször hálával tartozunk tulajdonosának azért, mert Keletázsia művészetének tanulmányozására nyújt alkalmat. Kína és Japán művészete pedig nekünk sok szempontból fontosabb, mint Nyugateurópa nagy művésznevezeteinek.

Nem akarom most hosszasan fejtegetni, milyen nagy szerep jutott Japánnak és Kínának a modern művészeti nézetek kifejlesztésében. Megelégszem annak hangsúlyozásával, hogy a dekoratív szellemű japán festők szintetikus rajzának és foltyszerű téralkotásának elsajátítása nélkül korszerű festőművészetünk nagy eredményei elképzelhetetlenek.

A szemünk előtt fejlődő művészet tehát minduntalan a távol Keletre utal bennünket s minket magyarokat még gyakrabban mint másokat. Nálunk a jelen művészetének ápolása és forrásainak felderítése életbevágóbb feladat mint másutt, kulturális életünkben főszerepet játszó, fokozott vérkeringést okozó és szellemi fejlődésünket közvetlenül alapozó művészetünk csak igen rövid idő óta van. Eredetinek mondható termelésünkben a fejlődés folytonossága alig egy század óta érezhető. Az antik s reneszánsz tradíciók elemzésénél tehát fontosabb az élő művészetünk gyökerét tápláló talaj vizsgálata. Ennek megtermékenyítésében pedig sokkal nagyobb szerep jutott Keletázsia művészi géniusának, mint azt a látszat alapján gondolni lehetne.

70.

70. Imaszőnyeg; boltmezejében szegfűs „erdélyi“ díszítés.
XVIII. század első fele. Kiállítja az erdélyi ref. egyházkerület.

70. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des
Arts Décoratifs à Budapesti.

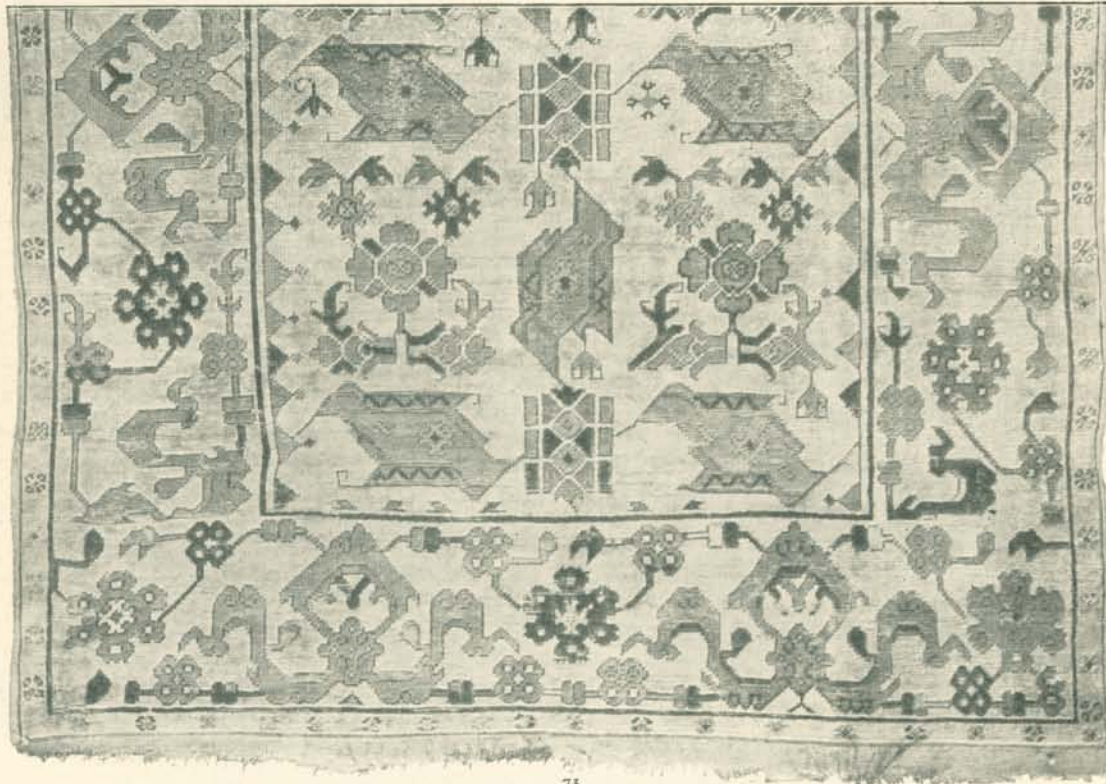
71.

72.

71. Usák szőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház. — 72. Imaszőnyeg „erdélyi” kerettel. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

71—72. Tapis turcs de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

75.

74.

75. Madaras szőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdély-
részi ág. hitv. ev. országos egyház. — 74. Örmény sző-
nyeg. (Keleti Kis-Ázsia.) XVII. század. Kiállítja az erdély-
részi ref. egyházkerület.

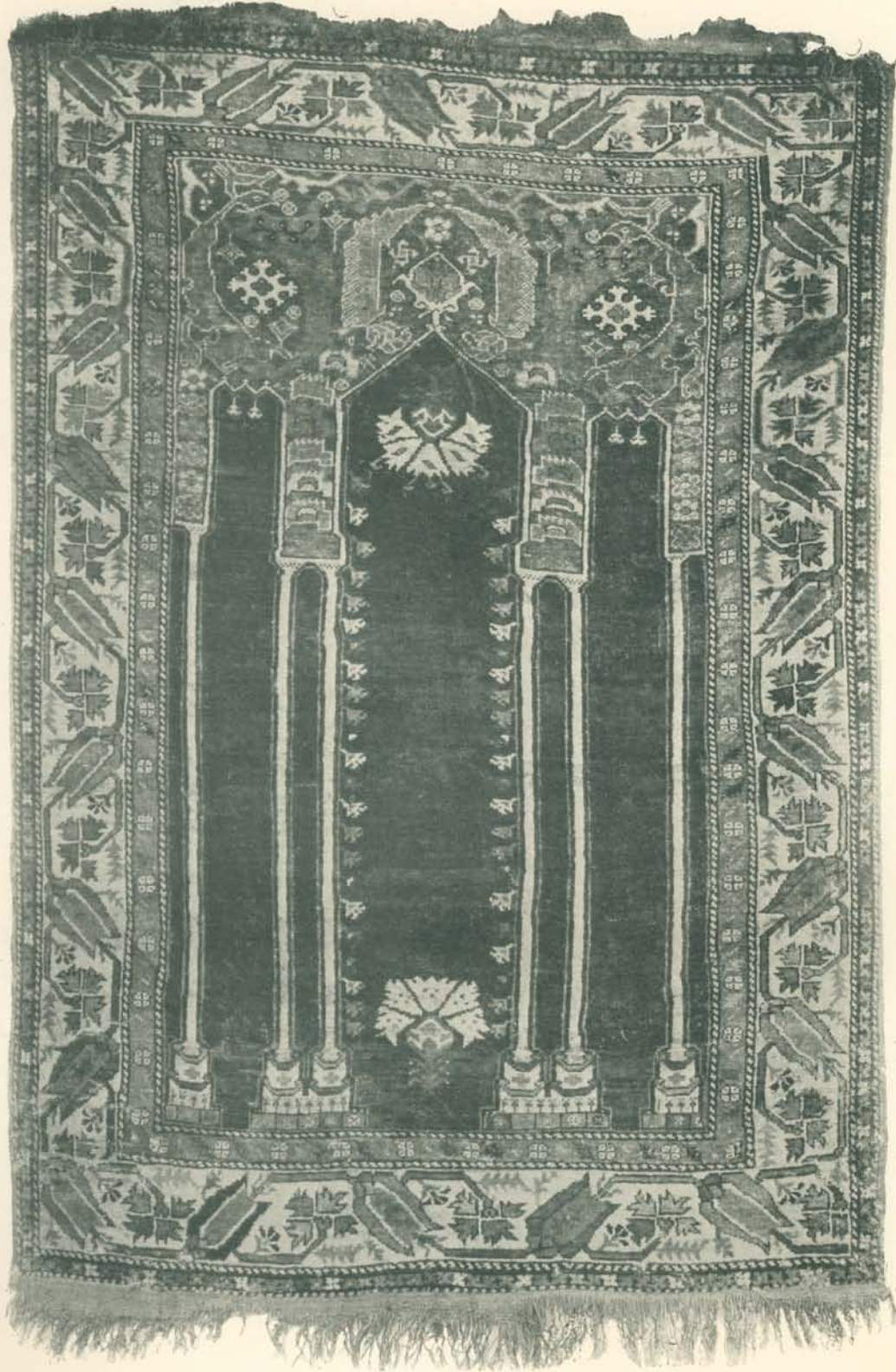
75—74. Tapis turc et tapis arménien de Transylvanie.
Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

75.

75. Imaszőnyeg, a hatoszlopos imaszőnyegekre jellemző rajzzal. XVII–XVIII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

75. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

76.

76. Hatoszlopos imaszőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

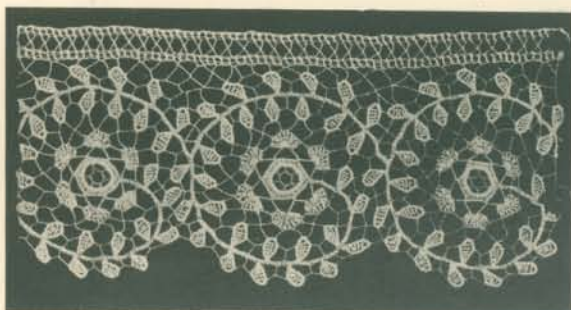
76. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

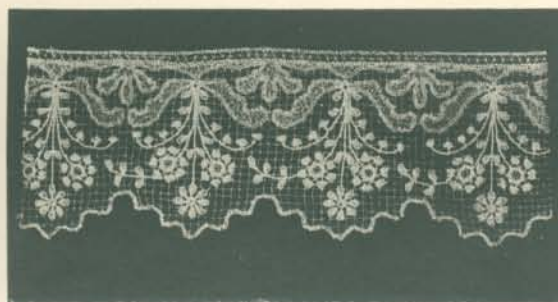
77.

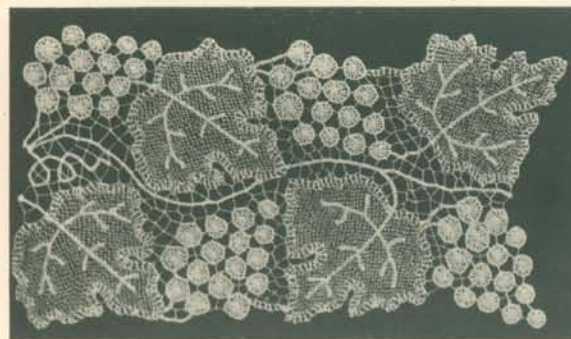
78.

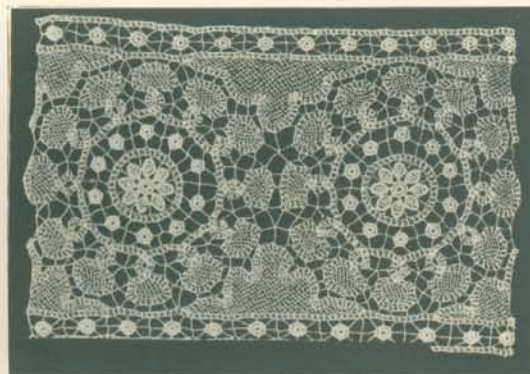
79.

80.

81.

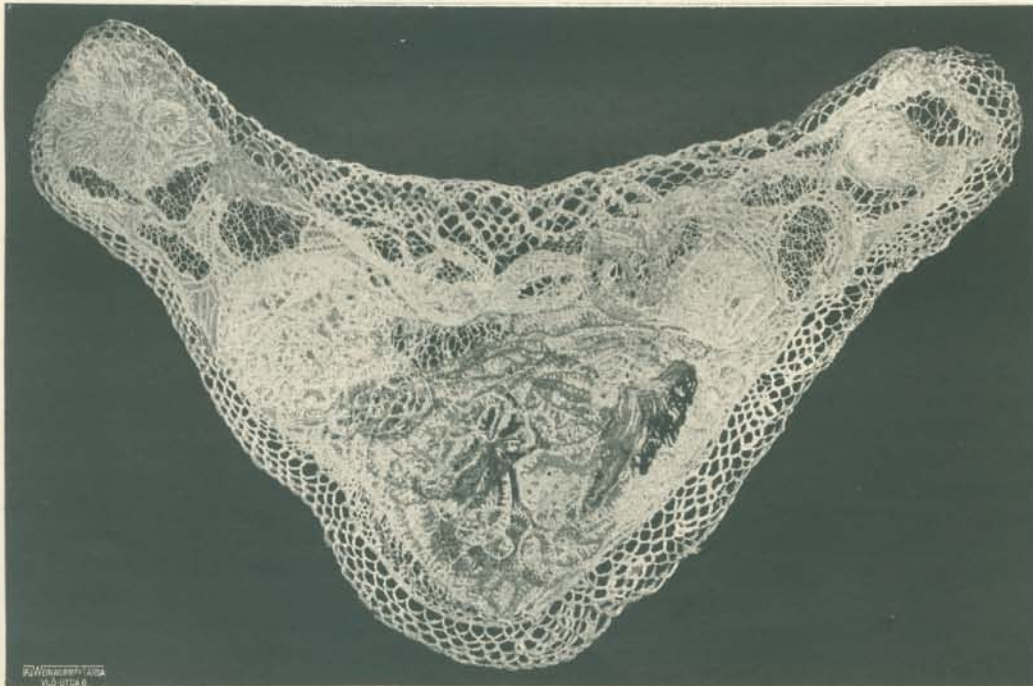
82.

77—78. Hermann János: A medgyesi zeneterem fali festményei. — 79—82. B. Györfly Jánosné Pannonia-csipkék.

77—78. J. Hermann: Fresques d'une salle de musique à Medgyes. — 79—82. Dentelles „Pannonia“ créées par Mme de Györfly.

83.

84.

83—84. Kornizs Elemérné csipkél.

83—84. Dentelles créées et exécutées par Mme de Kornizs.

85.

86.

87.

Bory Jenő: 85—86. A Pajzs-család rácalmási vasbetonból készült síremléke és annak részlete.
87. A fehérvári vasbetonból készült közkút.

Nekünk, magyaroknak, emellett nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy Ázsia népeivel a vérrokonság szoros kötelékei fűznek bennünket. A politikai és kulturális alakulások mai iránya mellett sokkal kevesebb okunk van ennek tagadására mint valaha.

Ázsia népeinek multját s művelődését tanulmányozva, egyre feltűnőbbeknek találjuk azokat a vonásokat, amelyek az óriási kontinens különböző népfajainak legellentétebb sajátosságait közös eredetűeknek mutatják. — „Asia is one.“ — Ezzel a rövid, de nagyon sokatmondó állítással kezdi szerfözlött érdekes fejtegetéseit Okakura Kakuzo, a nagy japán író „The Ideals of the East“ című művében. Ugyanez a szerző földművelő tatároknak nevezi a kínaiakat és nomád kínaiaknak a tatárokat, mikor a távol Kelet népeinek ősi kultúrájáról és közös multjáról beszél.

Ma már nyugodtan megállapodhatunk abban, hogy skytha elődeink őshazája a Bajkal-tó és a Jeniszei vidéke volt. A népvándorlást megindító turánság már időtlen időkkel ezelőtt a mennyei birodalomtöszomszédságában fészkel. Onnan intézték a hunnok a kínai Chou-, Chin- és Han-birodalom ellen örökös támadásaikat és onnan hozták magukkal egészen hazánk belsejéig azokat az ősi, kínai formákra emlékeztető bronztárgyakat, melyek a Kárpátok és az Altaj közé eső óriási területen egyaránt bukkannak fel a föld alól. Kína régi művészetének kutatói a legjelentősebb kérdések közé sorolják azt, milyen természetű s mekkora lehetett a mennyei birodalom őslakóinak s a velük összeköttetésben álló szomszéd török-tatárságnak egymásra gyakorolt kulturális hatása.

Fontos és különös szempontok parancsolják tehát, hogy megbecsüljük azoknak tevékenységét, kik a távol Kelet művészi géniuszának alkotásait közelünkbe hozzák s minden különösebb fáradság nélküli tanulmányozását lehetővé teszik.

Hopp Ferenc gyűjteménye ugyan csak közvetve nyújt segítséget fent említett különös célunk elérésére, de azért így is fontos missziót teljesít, s nálunk, mint a maga nemében páratlan jelenség, igényt tarthat az úttörőt megillető teljes megbecsültetésre.

A sok irányban fogékony öreg urat kizárólag egyéni szempontok vezetik. Azt gyűjti, ami neki tetszik, ami rá közvetlenül hat. Nem törődik azzal, hogy a tulajdonában levő tárgy régi-e vagy új; fő, hogy az ő szemében szép legyen és ne hiányozzanak belőle azok a tulajdonságok, melyek iránt élethivatása különösen kifejlesztette benne az éleslátást és fogékony-ságot. A Hopp-féle gyűjteményben levő kelet-ázsiai műtárgyak túlnyomó nagy részben iparművészetiiek. Mellettük nagy szerep jut a néprajzi, illetőleg művelődéstörténeti szempontból

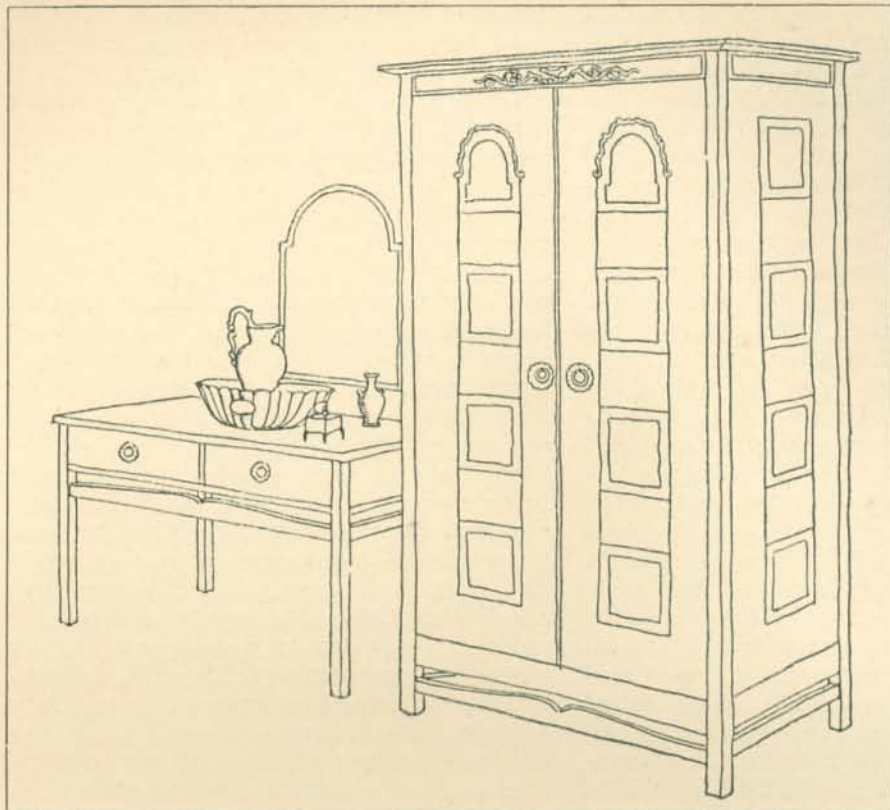
érdekes használati és dísztárgyaknak is. A távol Kelet nagy művészetével, különösen a kínai és japán festéssel, szemben viszont gyűjtünk is szkeptikus maradt s aki tudja, hogy e téren a hamisítványok beláthatatlan tömege mennyire megnehezíti a kutató és amatőr munkáját, bizonyára méltányolni fogja ezt az álláspontot.

Hopp Ferenc látását a hosszú életén át folytatott komoly s lelkiismeretes munka tette különösen érzékennyé a kézügyességgel szemben. Nem szabad tehát csodálkoznunk, ha azt tapasztaljuk, hogy rendszeren nagyobb súlyt helyez műtárgyainak technikai fökéletességére, mint művészi vagy történelmi jelentőségére.

Különösen érthető nála a nagy szeretet az úgynevezett féldrágakövekből, a nefritből, illetőleg jadeitből, hegyi kristályból, ametisztből faragott formák művészeti értéke iránt. Ezeket a nálunk nem túlságos figyelemre méltatott ásványokat a kínaiak rendkívül nagyra becsülik. A nefritnek egyszerűen csodatevő erőt tulajdonítanak. Mondáik szerint e drágakő a szivárvány festetlen anyagából kerül elő és a taoista szellemek tápláléka. A nefritet és jadeitet színtük s finomságuk szerint több osztályba sorozzák s e fokozatok megállapításából a távol Kelet műértőinek hagyományos erkölcs-tana igen fontos kérdést csinál. Tudjuk, hogy a nefrit s jadeit milyen nagy szerepet játszott már a Chou-korszak (Kr. e. 1122—255.) művészetében. Belőlük készültek a hatalom jelvényei, a vallásos szertartásoknál használatos eszközök, az áldozati tárgyak nagy része stb. Az udvarnál külön kincstárban őrizték a misztikus drágaságokat. Megállapításuk a legfontosabb kérdések közé tartozott. Beható ismeretelésük céljából külön művek adattak ki. (Legnevezetesebb ezek közül a Hui Tsung császár égisze alatt 1176-ban megjelent Ku yü t'u p'u vagyis „Régi jadeittárgyakról szóló illusztrált könyv“.)

A nefrit a legkeményebb kövek közé tartozik s megmunkálása ennek folytán igen nehéz feladat s körülményes eljárást igényel. Egy kormánypálca-alakú szerencsejelvény a Hopp-féle gyűjteményben (89. kép) mindamellett azt bizonyítja, hogy a kínai munkás aránylag könnyű szerrel győzi le a nagy fizikai nehézségeket. A kormánypálca mellett látható nyugvó Pu t'ai szerencse-isten már ametisztből készült és szintén nagyon jellemző darab. Hopp Ferenc tulajdonában több hasonló anyagból, főképpen hegyi kristályból faragott dísz tárgy van. Közülük olyanok is, melyek a közölt darabnál sokkal értékesebbek. A reprodukálás különös nehézsége miatt nem mutathatjuk be őket ezúttal olvasóinknak.

A távol Kelet művészete iránt érdeklődő európai legotthonosabb fogalmai közé tartoznak

Mérai Dezső: Hálószoba dílőből. II. díjjal jutalmazott pályamű.

Chambre à coucher.

az ősrégi kínai bronzok. Ha az eredeti darabok nem is, legalább eredeti formáik. A kínaiak konzervativizmusa ugyanis semmiben sem nyilatkozik meg feltűnőbb módon, mint az ősi rituális bronzedények alapformáihoz és ékítéséhez való ragaszkodásban. A Shan- és Chou-korszakban (1766—255) kifejlesztett szimbolikus ékítményes formák, a tao tieh szörnyeteg, a sárkány különböző fajtái, a görög meanderhez hasonló felhőornamentum, ma is épp oly kedvelt díszítő motívum, mint három-négyezer év előtt. A mennyei birodalom fiai e tekintetben nagyon jellemző skolaszticizmus régeszögezte őket és sokszorosan levezetett jellegük tiltakozik minden lényegét érintő változtatás ellen. A Hopp-féle gyűjteményben is látható néhány váza, melyek hű utánezatai az ősi mintáknak.

A kollekció legszebb darabjai közé tartozik azonban néhány kevésbé régi hagyományt képviselő bronztárgy és több egészen modern darab. Az előbbieket közül két fantasztikus orosz-
lánt mutatunk be. A nagyobbik (93. kép), melyet régiebbnek is tarthatunk, alig másfél évtizeddel ezelőtt még a pekingi császári palota díszéi közé tartozott. A boxerlázadás alkalmával jutott egyik tengerenyunk birtokába s annak hagyatékából Hopp Ferenchez. Erősen stilizált formái már magukban is bizonyítják, hogy az orosz-
lán nem tartozik Kína faunájához. Tudjuk is

szempontjából s főképpen ikonográfiai tekintetben értékesebb. Látható azonban mind a kettőn, az archaikus jellegűn még jobban mint a modernebb darabon, hogy Kína művészeinek nem volt eleven fogalmuk az oroszlán valódi mi-
voltáról s mikor természetfölötti borzalmas jelenséggé akarták előléptetni, dekoratív átala-
kításokat végeztek rajta.

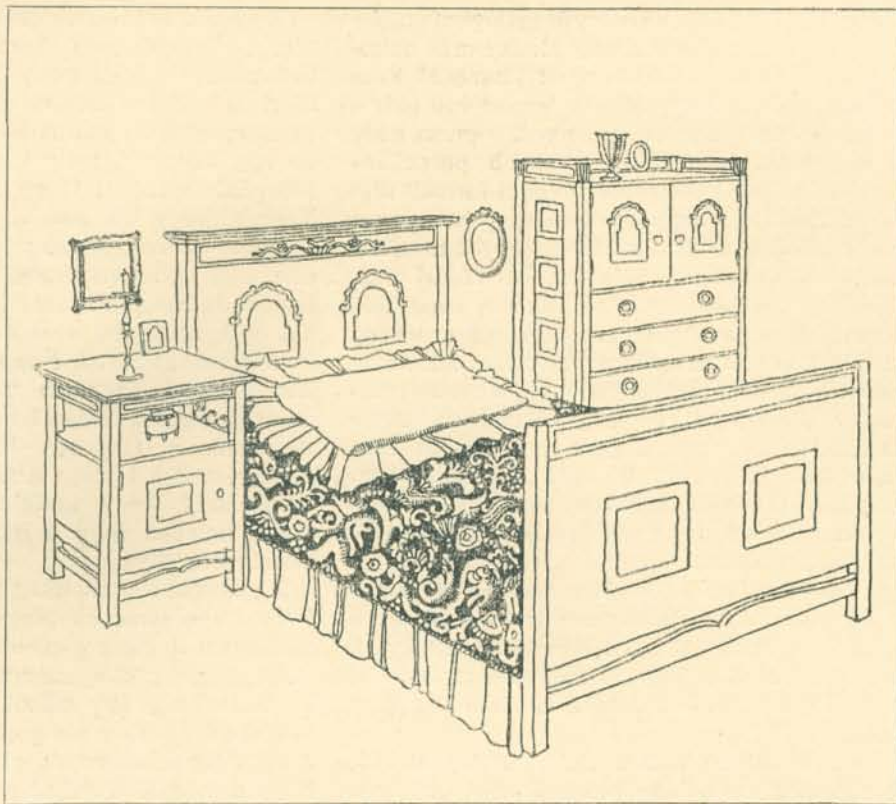
A kis bronzkutya, melyet olvasóinknak szintén bemutatunk (92. kép), már az európaias, naturalisztikus modern japán plasztika egyik terméke. Hopp Ferenc Osakában vásárolta egy kiállításon.

A Hopp-féle gyűjtemény különösen gazdag japán kisplasztikai tárgyakkban. A szigetország művészetének ez az ága újabban virágzó iparrá fejlődött, sokat haladt technikai szempontból, de amellet — érthető okokból — sokat vesztett érzésben. A 90. és 96. kép bemutatja a gyűjtemény kisplasztikai részének néhány legjobb darabját. A legnagyobbik egy újabb keletű okimono (dísztárgy). Patkányokat ábrázol egymás hegyin-hátán. Az állatok szellemes csoportosításánál és mozdulataik ábrázolásánál csak művészi szempontok voltak irányadók. A mozgalmasság és amellet egyszerű szilárd rajzú tömeg művészi értéke épp az intím látás és nagyvonalúság igen szerencsés összhangjában keresendő. A japánok nagy mesterek a kettő

egyesítésében és európai hatás alatt álló dekadens modern művészetük-ből sem hiányoznak a hasonló kvalitásokkal bíró jó példák.

A többi kilenc kisplasztikai tárgy mindmegannyi netsuke (ejtsd netsuke). Ezek már nem egyszerű dístárgyak, hanem a praktikus életben nagyon is közönségszerepet játszó eszközök. Hivatásuk t. i. nem más, mint hogy az övre akasztott orvosságos doboz (inrō), az íróeszközöket rejtő tok, a dohányzacskó stb. zsinórára fűzve, gomb, illetőleg akasztó gyanánt szolgáljanak. — A netsukék divata legfeljebb a XVI. század végén kezdődhetett. A legrégebb ismert darabok és népszerű másolataik kínai jellegűek, általában nagyobb méretűek és formáik nagyobb tömegével is elütnek az újabb keletűektől. Később ez a művészet, illetőleg ipar is tisztán nemzeti irányban fejlődött. Legutolsó fejlődési fokán már a naturalizmus hatása alatt elvesztette klasszikus dekoratív jellegét és az újabb netsuke-művészek bravuros technikázással igyekeztek vakítani a közönséget. Aprólékos finomkodásuk csakugyan nem tévesztette el hatását, különösen az európaiak közt, kiknek művészi érzéke nem nevelődött a kínai írásjegyek dekoratív lendületén s ennél fogva különösen hajlott az analitív naturalisztikus felfogásra.

Hopp Ferenc gyűjteményében régi és új darabok vegyesen találhatók. A másolatban közölt példák az előbbieket közül valók. Egyikről-másikról a művész jelzése sem hiányzik. Metzger Nándor úr olvasása szerint a fekvő bivalyt Yüchu faragta. A szakállas sennin (varázsló), ki egy kis oroszlánt hord a vállán, Kikka műve. A házaló nő hátán olvasható jelzés „Kikka”. Brockhaus Albertnek „Netsuke” című hatalmas művében (Leipzig, 1905) nem fordulnak elő e nevek, valószínű tehát, hogy viselőik nem foglalkoztak kizárólag netsukék faragásával. Nagy sflusérzékükön és egészséges emlékszerű fel-

Mérai Dezső: Hálószoba diófából. II. díjjal jutalmazott pályamű.

Chambre à coucher.

fogásukon azonban e körülmény mit sem változtatott. Műveik bármely gyűjteményben megállhatják helyüket.

Szándékosan nem emlékeztem meg hamarabb a Hopp-féle gyűjteményben látható kerámiai tárgyakról. Utoljára hagytam e csoportot, mert közönségünk Kelet-Ázsia iparművészetének különböző ágai közül ezt ismeri aránylag legjobban, ámbar egyáltalában nem lehet mondani, hogy ismeretei e téren is jó alapon nyugodnának. A kínai és japán kerámia nálunk előforduló emlékei többnyire újabb keletűek, már a hanyatlás képét mutatják s jobban megfelelnek a Makart-iskolán növekedett európai igényeknek, mint a távol Napkelet esztétikus tea-ceremoniáiban kifejlesztett magas és puritán művészi erkölcsstan követelményeinek.

Sok szó esett már évszázadok óta a kínai porcellánról. Aki Kelet művészetével alig foglalkozott, az is tudja, hogy a kékfestésű fehér edények állanak e művészi ipar legnagyobb magaslatán. A Hopp-féle gyűjteményben is van néhány igen szép darab ebből a fajtából. Legszébb mindenik közt a hatalmas lendületű sárkánnyal díszített váza (95. kép), melyet ezúttal két porcellántányérral együtt közlünk. Az utóbbiak közül a nagyobbiknak díszítése tarka, a kékekkel, mint uralkodó színnel, a kisebbiké cinóbervörös. Ékítményes motívumaik a sárkány és a fönix

(fellegek közt), a mennydörgés gyöngyalakú jelképe és a szent lotuszvirág. Ezek s más szimbolikus formák óriási szerepet játszanak Kína művészetében. Nagy részük ismert volt már a legendás őskorban is. Így a nyolc trigram, mely a Hopp-féle gyűjtemény legszebb porcellán-tárgyát, az előkelő egyszerűséggel formált régi fehér füstölőt (94. kép) díszíti, a hagyomány szerint a mondabeli őscsászár Fu Hi agyában született meg. A trigramok fölött az élet végső okát, illetőleg forrását jelentő szimbolum ismétlődő formáiból alkotott lánc veszi körül az edény nyílását. Két oldalt a fogantyuk a taoista Gama sennint kísérő háromlábú varangy alakját mutatják. A feltűnően szép tárgy szintén a boxer-lázadás alkalmával hagyta el a pekingi császári palotát, mikor a nyugati civilizáció harcosai revolverrel kezükben, vásárolták össze — kissé vaktában — a mennyei birodalom művészetének emlékeit.

Hasonlóan előkelő származású a két különös alakú, de igen praktikus szerkezetű, tarka színekben pompázó porcellán kalaptartó. (94. kép.) Stílusuk erősen ékítményes és barokk, de felfogásuk ennek dacára is nemes és nagy iskolára vall.

A másolatban közölt cloisoné-tárgyak (97. kép) közül a telhetetlenséget jelképező tao tiah szörnyeteggel díszített karcsú váza (ku) és a füles kancsó sárgarézből, a naturalisztikus állati és növényi alakokkal borított váza pedig porcellánból van. A zománcmunka nem kínai találmány, hanem nyugatázsiai import. Az említett edények díszje is világosan bizonyítja, hogy az indoperzsa hagyományok tisztelete igen hosszú életet biztosított nemcsak a távoleső nyugati országokból származó technikának, hanem ékítményeik stílusának is.

A különös figyelmet érdemlő Hopp-féle tárgyak közül még három satsuma-edényt is bemutatunk. (91. kép.) Egy krizantémummal díszített modern vázát, egy a Xantus János gyűjteményéből származó kisebb virágvázát és egy teatartót, mely Giergl Kálmán gyűjteményéből ment át Hopp Ferenc tulajdonába. Tudjuk, hogy az, ami az európai piacokon satsuma néven szokott forgalomba kerülni, súlyosan kompromittálja nemcsak Japánt, hanem az európai ízlést is. Az eredeti régi satsuma legkevésbé sem hasonlított e banális kontármunkákhoz. A Hopp-féle darabok azonban ezekkel szemben a legjobb minőségű és legfinomabb ízléssel készült tárgyak közé tartoznak s fényesen bizonyítják, hogy a művészet igazi ereje nem bizonyos irányok követésétől, vagy tagadásától, hanem mindig a művész vagy a munkás egyéni hivatottságától függ.

Az egyéni rátermettség tudata vezette Hopp Ferencet is nemcsak polgári hivatásának betöltésében, hanem gyűjteménye fejlesztésében is. Legkifejezettebb jellemvonásai közé tartozik az őszinteség úgy másokkal, mint önmagával szemben. Sokszor hangoztatott felfogása szerint a dolgok sikeréhez okvetlenül szükséges, hogy a maguk erejéből érlelődjenek meg. Az egyéni dispoziციót tehát tisztelnünk kell úgy másokban, mint magunkban. (Amilyen természetesnek hangzik az állítás második fele, olyan szükséges rá a nyomaték.) Hopp Ferenc, a nagy életművész, eleget is tett az emberi természet e legmagasabb igényeinek s finom ösztönét követve új utakra lépett. Ennélfogva úttörő szerephez jutott. Tiszteletreméltó példáját sehol sem kellene jobban megbecsülni, mint nálunk.

HERMANN JÁNOS: DR. W. OSTWALD ÚJ FRESKÓTECHNIKÁJA

Hosszú évszázadokon át kizárólag az „al freskó”-technikát használták, mert ez volt egyetlen tartós és megbízható módja a monumentális, dekoratív festészetnek. Újabbban azonban azt tapasztalták, hogy a festés ezen módja lényegesen veszített régi megbízhatóságából és hogy az „al freskó” festett képek aránylag rövid idő alatt elpusztulnak. A vegyészek kutatni kezdtek ennek okát, magyarázatát. Többek közt egy általánosan ismert német tudós, dr. W. Ostwald foglalkozott a dologgal és a következőket állapította meg.

Amióta kőszénnel fűtünk (körülbelül 100 éve), azóta a levegő összetétele némileg megváltozott. Különösen ott, ahol a szénhasználat nagymértékű és állandó. A fa elégésénél vízgőz mellett csak széndioxid képződik, míg a szénnél, mint égési termék, kéndioxid is száll el, mely a levegő oxigénjével kénsavvá egyesül és a levegő víztartalmában feloldva, ezzel együtt mindenüvé lecsapódik. Az „al freskó” egyetlen kötőszere a szénsavas mész, melyet nem támad meg a levegő szénsava. A kénsav azonban nagyon erősen megtámadja és vele együtt a képet is elpusztítja. (A müncheni „Alte Pinakothek” falfestményeinek alig látszik már nyoma, annyira végzett velük a kénsav.) Újabbban az „al freskó”-t csak keve-